

DENETİM YAPISI İLE FİNANSAL ŞEFFAFLIK ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ramazan ABAY*

ÖZET

Muhasebe verisi ve finansal raporlar bir işletme ile paydaşları arasında köprü kuran birer iletişim aracıdır. Bu araç aynı zamanda finansal şeffaflığın ve paydaşlara ait çıkarların korunmasında da etkin noktadadır. Bu iletişim aracının verimliliği, sistemin ne kadar etkin çalıştığına kontrol edilip edilmediği ile denetim uygulamalarının başarısı ve kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu araştırmada firmaların denetim yapılarının, finansal şeffaflığa olan etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla borsaya kayıtlı firmalardan örneklem belirlenerek söz konusu firmaların verileri çok değişkenli istatistik tekniklerle analiz edilmiştir. Buna göre düşük-orta-yüksek düzeylerde sınıflandırılan finansal şeffaflığın seviyesi, firmaların denetim yapılarını doğrudan pozitif yönde etkilemektedir. Bulgulara göre iç denetim yapısı dış denetim yapısından daha etkin bir faktör konumundadır. Bu durum iç denetim mekanizmalarının aslında finansal şeffaflığı etkileyen anahtar unsurlardan birisi olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İç denetim, dış denetim, denetçi, finansal şeffaflık, muhasebe kalitesi

A STUDY ON THE STRUCTURE OF THE AUDIT AND THE FINANCIAL TRANSPARENCY

SUMMARY

Accounting data and financial statements of an entity is a communication tool that bridges stakeholders. This tool is effective in the protection of the financial transparency and even of the expediency of stakeholders. The efficiency of this communication device is directly related to whether the system has been checked or not on how the system has been effectively running and the success and the quality of auditing practices. In this study, it is aimed to determine the effects of the audit structures of firms to the financial transparency. For this purpose, determining a sample of listed companies, the data of the aforesaid firms were analyzed by multivariate statistical techniques. Due to this classification, low-medium-high levels of financial transparency level is directly affected with the auditing structures of companies. According to the findings the structure of the internal audit is a more efficient as a factor than the

* Doç.Dr., İstanbul Arel Üniversitesi, İİBF Muhasebe – Finansman ABD,
abaytr@gmail.com

structure of the external audit. This situation shows the internal control mechanisms is actually one of the key element which affects the financial transparency.

Keywords: the internal audit, the external audit, the auditor, the financial transparency, the accountancy quality

1.Giriş

Bir şirketteki yönetim kurulunun en önemli görevlerinden biri, muhasebe uygulamalarının ve finansal raporların gerçeğe uygun olarak bütün paydaşlara hitap etmesini temin etmektir. Ancak bu şekilde kurum içindeki oportünizmin engellenmesi ve üçüncü şahısların, yönetim faaliyetlerinden olumsuz olarak etkilenmesinin önüne geçilebilmektedir. Bir başka ifade ile yönetimler, muhasebe süreçlerini ve mali raporlarını bir takım araçlar ve kişiler vasıtası ile test ettirmek zorundadır. Günümüzün en etkin test araçlarından birisi olarak karşımıza denetim çıkmaktadır. Denetim, kısa-orta-uzun vadede muhasebe veri kalitesini, finansal şeffaflığı direkt ve endirekt olarak etkilemektedir. Denetim bu yönüyle kurumsal sağlığın korunmasında kalkan görevini, bir bağışıklık sistemi rolünü üstlenmiştir.

Denetim, muhasebe uygulamalarının sağlığını ve standartlarını korunmasını bir takım normlar ve kodlar dahilinde gerçekleştirir. Bu değerli görevin ifası kurum içi ve kurum dışı denetçilerin ve denetim komitelerinin etkinliği ve etkinliğinin gücü ile kolerasyon dahilindedir. Bu nedenle denetim yapısı muhasebe kalitesini ve finansal şeffaflığın güçlenmesinde ve başarıya ulaşmasında başat roldedir. Bu bağlamda çalışmada denetim yapısının muhasebe uygulamaları ve finansal şeffaflık üzerine olası etkileri ele alınmıştır.

Denetim ve denetçi mevhumu, Türk Muhasebe Yaşamı'nda bir takım isim ve statüko değişimleri geçirerek günümüze değin evrimini sürdürmüştür. Zaman içinde sorumlu ortak baş denetçi, baş denetçi, kıdemli denetçi, bağımsız denetçi, denetçi, stajyer denetçi, kamu denetçisi gibi unvanlar ile kişilerce ifa edilen denetçi, yeni Türk Ticaret Kanunu'nda işlem denetçisi, bağımsız özel denetçi gibi yeni unvanlarda kazanarak 21. yüzyılın ilk çeyreğinin de muhasebe eksenli tartışmaların ve uygulamaların temel konularından birisini oluşturmaktadır. Bu tartışma beraberinde birtakım bilimsel çalışmaları ve değerlendirmeleri toplumun ve paydaşların huzuruna çıkarmıştır. Hiç şüphesiz denetim finansal hayatın ve muhasebe düzeneğinin olmazsa olmazıdır ve etkinliği finansal şeffaflığı negatif-pozitif yönlü etkileyebilmektedir. Bu saiklerle denetimin ve yapısının finansal şeffaflık üzerindeki etkinin Türk verileri kapsamında ele alınması uluslararası çalışmalarda yol göstericilik ve referans değer taşıyacaktır. Çalışma bu ana amacın gerçekleştirilmesini hedeflemektedir. Çalışmanın geri kalan kısmında öncelikle literatürel analiz ve değerlendirmelere yoğunlaşmıştır. Takiben, veri seti oluşturularak denetim yapısı ile finansal şeffaflık arasındaki ilgiyi test ve analiz eden bir ampirik çalışma gerçekleştirilmiştir. Son aşamada ise elde edilen ampirik bulguların ışığında değerlendirmeler, analizler ve sonuçlar ortaya konmuştur.

1. Kavramsal Çerçeve ve Araştırma Hipotezleri

Firma içindeki oportünizminin izlenmesi açısından en önemli araçlardan birisi denetim ve denetim komitesinin etkinliğidir (Klein, 2002). Denetim, iktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik süreçtir (Güredin, 2007). Uygulamada denetim çalışmalarının gerek iç denetçiler gerekçe dış denetçiler tarafından yapıldığı görülmektedir. İç denetim, denetim komiteleri ve denetçileri tarafından yapılırken, dış denetim kamu otoritesi tarafından yetkilendirilmiş bağımsız denetçiler ve vergi ve sosyal primler gibi konularda olduğu gibi direkt kamu otoritesince de yapılabilmektedir. Bunun yanı sıra kurum içi en yetkili organlardan birisi olan denetim komiteleri de denetimsel mimariyi oluşturan birimlerden birisidir. Bu bağlamda muhasebe denetim yapısının iç-dış denetim şeklinde ayrıştığını ve şekillendiğini görmekteyiz. Mimari yapının sonucu olarak, iç denetim ile dış denetimin görev etkileri de farklılık göstermekte finansal raporlara ve muhasebe kalemlerine, zaman zaman tamamen ayrışık, bazende tümleşik olarak analizler yapılmaktadır. Bu çalışmada, denetim faaliyetlerinde iç denetim yapısı ve dış denetim(bağımsız denetim) yapısı ayrı ayrı ele alınmıştır.

Denetçiler; ortaklık veya sermaye piyasası kurumlarının genel kurul toplantılarına katılmak ve bu toplantılarda istendiği takdirde, bağımsız denetim faaliyetini ve sonuçlarını ilgilendiren konularda açıklamalarda bulunmak, bağımsız denetim sözleşmesinin feshi (veya çekilme) durumunda, feshi (veya çekilmeyi) izleyen ilk genel kurul toplantısına katılmak, gerekli gördüğü takdirde konuyla ilgili açıklamalar yapmak, denetimi ilgilendiren tüm bilgileri müşterilerden veya karşı inceleme gereksinimi duydukları hallerde diğer ilgililerden istemek, ile yetkili kılınmış sayılırlar.

Söz konusu görev ve yetki tanımı denetimin oldukça kapsamlı, karmaşık ve dikkat gerektiren bir süreç olduğuna işaret etmektedir. Bu zorluk kendini literatürde de hissettirmektedir. Klein, 2002; Anderson vd., 2004'de denetim komitesi mali raporlama sürecinin doğruluğunu ve yasal ve düzenleyici şartlara uyulmasını sağladığı belirtilmektedir. Denetim komitesi konusunda yapılan çalışmalar denetim komitesinin kompozisyonuna odaklanmış ve genellikle denetim komitesinin bağımsızlığı arttıkça kurumsal dolandırıcılık ve kar manipülasyonlarının azaldığını ve daha doğru finansal raporlamanın yapıldığını göstermiştir (yakın tarihli araştırmalar ve düzenleyici faaliyetler de denetim komitesi yeterliliğinin paydaşların çıkarlarının korunmasındaki önemini vurgulamıştır). Sözü edilen kompozisyon, içeridekiler ve dışarıdakilerden oluşur. Bunun nedeni mevcut araştırmaların genellikle ikisinin farklı özellik ve rollere sahip olduğunu varsaymasıdır. Kurum içindekilerin firmanın operasyonları konusunda daha fazla bilgi ve kavrayışa sahip olduğu düşünülürken bağımsız iç denetleyici izleyici olarak hareket eder. Denetim komitesinin etkinliğini başarısını etkileyen asıl unsur ise denetim komitesinin büyüklüğüdür. Nitekim, Street ve Gray (2001)'de belirtildiği üzere denetim komitesinin büyüklüğü veya denetçi firmaların büyüklüğü firma finansal şeffaflığını olumlu düzeyde etkilemektedir.

Denetim komitesinin bağımsızlığı komitenin büyüklüğü ve bağımsız üye sayısı ile orantılıdır. Bu bağımsız denetim komitesi şirketin mali raporlama sürecinin yönetim kurulu tarafından izlenmesi sürecinin etkili ve verimli olmasını sağlar. Ho ve

Wong (2001) denetim komitesinin varlığı ile finansal şeffaflık düzeyi arasındaki ilişkiyi kanıtlayan sonuçlara ulaşmışlar, denetim komitesinin varlığı ile muhasebe açıklığı arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Benzer şekilde Barako vd. (2006) tarafından yürütülen çalışmada da Kenya'daki şirketlerde denetim komitesinin varlığı ile gönüllü ifşaat arasında önemli ölçüde olumlu bir ilişki olduğu kanıtlanmıştır. Paydaşlara rapor vermeden sorumlu denetçi firma kurumsal yıllık raporda ifşa edilen bilginin miktarını ciddi ölçüde etkileyebileceği de tespit edilmiştir (Beretta ve Bozzolan, 2008).

Anderson vd. (2004) denetim komitesi oluşturmanın mali raporlamanın doğruluğunu sağlamada önemli bir faktör olduğunu ve daha az borç maliyeti sağladığını ileri sürmüşlerdir. Bir yönetim kurulunun en önemli görevlerinden bir tanesi mali muhasebe sürecinin güvenilirliğinin denetlenmesidir. Healey ve Palepu (2001), muhasebe faaliyetlerinin şeffaflığının dış paydaşlar için çok önemli bir konu olduğunu gözlemlemiştir. Defond vd. (2005) şeffaflık seviyesinin niteliğinin paydaşlara değer kattığını ileri sürmüştür. Core vd. göre (2006), denetim komiteleri mali muhasebe ve kontrol sisteminin iyi işlemesine yardımcı olur. Bu komitelerin kurulmasındaki amaç firmanın dış denetçilerinin denetim bulgularını yönetim kuruluna iletmeleri için bir kanal sağlamaktır. Ancak, denetim komitesinin yönetim kurulunun bir alt komitesi olması etkililiğini azaltabilir çünkü denetim komitesi yönetim kurulunu devre dışı bırakamaz. ABD'de yakın zamanda yaşanan büyük firma çöküşleri sonucunda 2002 tarihli Sarbanes-Oxley Yasası yürürlüğe girmiştir ve Yasa'nın firmaların iç kontrollerini güçlendirmeyi amaçladığı görülmektedir. 2002 tarihli Sarbanes-Oxley Yasası'nın 301. Kısmı firmaların, bütün üyeleri dış direktör olan denetim komiteleri kurmalarını zorunlu kılmaktadır. Yine benzer nitelikte, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda denetim ve denetim komiteleri önemli bir yer tutmuş ve denetim komitelerinin nitelikleri hakkında ayrıntılı izahatlar yapılmıştır. Price vd., (2011) denetim komitelerinin kurulmasındaki amacın dış direktörlere, mali raporlamadaki kanuni görevlerini yerine getirmede yardım etmek olduğunu savunur. Denetim komitelerinin kurulması ile yönetim kurulundaki dış direktörlerin oranı arasında olumlu bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Denetim komitelerinin gözetim işlevlerini yerine getirme insiyatifleri büyük oranda üyelerinin bağımsızlığı ve vasıfları tarafından belirlenir.

Hong Kong'dan veriler kullanan Ho ve Wong (2001), denetim komitesinin bağımsızlığı ile gönüllü ifşaat düzeyi arasında önemli ölçüde olumlu bir ilişki bulmuşlardır. İngiltere üzerine yapılmış bir çalışmada Francis vd., (2005) denetim komitesinin firmaların ifşaat niteliği üzerindeki etkilerine dair kanıt bulamamıştır. Denetim komitesinin bağımsızlığının kazançların niteliği ve finansal şeffaflık düzeyi üzerindeki etkisine ilişkin farklı farklı kanıtlar bulunması nedeniyle etki yönünün belirsiz olduğunu düşünmekte, dolayısıyla aşağıdaki hipotez ifade edilmiştir. H1: Denetim komitesinin büyüklüğü ile finansal şeffaflık düzeyi arasında bir bağlantı mevcuttur.

Denetim yapısının ikinci boyutunu dış denetim (bağımsız denetim) oluşturur. Dış denetimin değeri, kullanıcıların kurumsal yıllık rapordaki denetçi raporlarını nasıl algıladığına bağlıdır. Bu algı denetçinin hataları tespit etme kapasitesi ile bulunduğu hataları raporlarda sunma konusundaki istekliliğine dayanır. Küçük, bağımsız firmalara kıyasla, büyük denetim firmalarının yanlış beyan ve hataları rapor etmesi ve müşterilerinin düzenleyici ve yasal raporlama kurallarına riayet etmesini sağlaması daha

muhtemeldir. Büyük denetim firmaları, kaliteli denetim sağlama konusundaki itibarlarını korumaya, küçük firmalardan daha fazla yatırım yapar. Bu nedenle yetersiz ifşaatı rapor etmek için daha fazla gerekçeleri vardır. Ayrıca, küçük firmalardan farklı olarak, “En Büyük”4 denetim firmaları çalışacakları müşterileri ve yapacakları işleri kendileri seçer, dolayısıyla genellikle bağımsız çalışırlar. Bu ilişkiye dair akla yatkın başka bir açıklama ise büyük firmaların yasal sorumluluğa daha fazla maruz kalabilecekleri, bu yüzden de daha fazla ifşaat sağlamak için daha çok gerekçelerinin olacağıdır. Chen ve Jaggi (2000)’de ortaya konduğu üzere büyük denetim firmalarının gerçekleştirdiği incelemeler ve çalışmalarda müşteri baskısından etkilenme daha az olmaktadır. Benzer yönde Sankaraguruswamy ve Whisenant (2004) bizlere müşteri baskısından daha az etkilenen büyük firmaların kurumsal mali tabloları ve muhasebe işlemlerini daha rasyonel değerlendirdikleri sonucunu anlatmaktadır. Hackenbrack ve Hogan (2002)’de bağımsız denetçilerin yapısı ile müşteri firmanın etkileşimi arasında bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Bu göre bağımsız denetim firmalarının büyük 4 veya büyük 4 dışında bir firma olması finansal şeffaflık üzerine olumlu veya olumsuz bir takım yansımalar yapmaktadır. Bu bağlamda Hipotez 2 şu şekilde tarif edilmiştir. H2: Bağımsız denetim firmasının en büyük 4 kurumdan birisi olması, firmaların finansal şeffaflığını etkilemektedir.

Yukarıda ifade edilen hipotezler doğrultusunda denetim yapısının iç-dış denetim olarak ayrıştığını belirtebiliriz. İç denetimde denetim komitesinin büyüklüğü denetimin yapısını belirlerken, dış denetimde, denetçi firmanın piyasadaki en büyük 4 denetim firmasından birisi olup olmadığı etkilemektedir.

1.Araştırmanın Verisi ve Analizler, Bulgular

1.1Veri Yapısı

Araştırmanın ortaya koyduğu hipotezlerin test edilebilmesi için yeterli büyüklükte bir örneklemin tedarik edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Borsa İstanbul’dan (eski adıyla İstanbul Menkul Kıymetler Borsası) finans dışı sektörlerden 50 firmanın verisi sağlanmıştır. Söz konusu veriler firmaların bilanço, gelir tablosu, faaliyet raporları, bağımsız denetim raporları gibi kamuya açık kaynaklarından elde edilmiştir. Analizlerin gerçekleşmesi için veri aralığı 2011/ocak-2011/aralık olarak belirlenmiştir. Veriler bir matris üzerine işlendikten sonra yapay ve gerçek değişkenlerin elde edilmesi süreci tamamlanmıştır. Analizde yer verilen firmalara ait dağılım Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo.1

Örneklem Yapısı

Sektör Türü	Sayı	%
Üretim	24	48
Kimya, Enerji, İnşaat, Bilişim	14	28
Hizmetler, Ticaret	12	24
Toplam	50	100

Kaynak: www.borsaistanbul.com.tr

3.2 Analizler ve Bulgular

Analiz bölümünde öncelikli olarak değişkenler belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın gerçekleşmesi için denetim yapısını oluşturan unsurlar değerlendirmeye tabi tutulmuştur. İç denetim yapısının belirlenmesi için denetim komitesi incelenmiş ve iç denetim bağımsız değişkeni ortaya konmuştur. Ortaya konan bu değişken kukla (yapay) değişkendir. İkinci olarak, dış denetim yapısı tetkik edilerek yapı belirlenmiştir. Bunun sonucunda da dış denetim bağımsız değişkeni (kukla değişken) ortaya konmuştur. Bağımsız değişkenlerin belirlenmesinde sonra araştırmanın bağımlı değişkeni olan finansal şeffaflık değişkenin tespitine geçilmiştir. Bu değişkenin ortaya konması için 2004 yılında OECD tarafından yayınlanan kurumsal yönetim ilkelerinden, finansal şeffaflık ile ilgili olan kısmı kullanılmıştır (bkz. ek 1). Söz konusu ilkelerin birçok çalışmada şeffaflık skorunun elde edilmesi için kullanıldığı bilinmektedir. Söz konusu ilkelere uyulup uyulmadığına bakılarak, şirketlerin bir finansal şeffaflık skoru elde edilmiş ve skor düşük-orta-yüksek şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Bu işlemin sonucunda da finansal şeffaflık bağımlı değişkeni türemiştir. Analizlerin zenginliğini ve kullanılabilirliğini artırmak amacıyla bir takım kontrol değişkenlerinden yararlanılmıştır. Söz konusu değişkenler, araştırma düzleminde bağımlı değişkenin düzeyini veya derecesini etkileyen yapılar olarak belirlenmiştir. Araştırma değişkenlerinin nasıl elde edildiği Tablo 2’de yansımaktadır.

Tablo.2

Araştırmanın Değişkenleri

Değişkenin Adı	Değişkenin Türü	Değişkenin Yapısı
İç Denetim (İÇD)	Bağımsız	Kukla değişken, şirketin denetim komitesinin yapısı 5 veya daha fazla denetçiden oluşuyorsa 1 değerini, değilse 0 değerini alır.
Dış Denetim (DŞD)	Bağımsız	Kukla değişken, dış denetimi yapan firma, 4 büyük denetim firmasından birisi ise 1 değerini, değilse 0 değerini alır.
Finansal Şeffaflık (FNŞ)	Bağımlı	OECD ilkelerinden elde edilmiş bir ölçüğe dayanmaktadır. Firma, söz konusu ilkelere sahip olduğu her biri için 1 değeri, değilse 0 değeri alır. Bu değerlerin toplamı ise şeffaflık kategorisini ve skorunu belirler. Buna göre 0-3 arası düşük şeffaflık; -4-6 arası orta şeffaflık; 7 ve 8 puan-yüksek şeffaflık olmak üzere üç farklı kategori söz konusudur.
Aktif Devir Hızı (ADH)	Kontrol	Net satışlar/Varlıklar
Sermayenin Karlılığı (SKO)	Kontrol	Net Kar/Özsermaye
Kaldıraç Oranı (KLO)	Kontrol	Borçlar/Varlıklar
Net Satışlar (NSS)	Kontrol	Yıllık Net Satışların Doğal Logaritması

Değişkenlerin ortaya konmasından sonra, değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler belirlenmiştir. Söz konusu istatistiksel değerler Tablo3’de bulunmaktadır.

Tablo.3

Değişkenlere Ait Tanımlayıcı Değerler

Değişken	Ortalama	Standart Sapma
İÇD	0,340	0,003
DŞD	0,320	0,012
FNŞ	1,675	0,089
ADH	2,192	0,060
SKO	0,189	0,051
KLO	0,327	0,012
NŞŞ	1,393	0,082

Tanımlayıcı istatistiklerin belirlenmesinin ardından değişkenlerin çok değişkenli istatistiksel tekniklerle değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu amaçla aşağıda belirtilen korelasyon matrisi hazırlanmıştır.

Tablo.4

Pierson Korelasyon Matrisi

Değişkenler	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.İÇD	1						
2.DŞD	0.337**	1					
3.FNŞ	0.269**	0.110	1				
		*					
4.ADH	0.039	0.129*	0.392	1			
			**				
5.SKO	0.011	0.029	0.579	0.227**	1		

6.KLO	0.226	0.107*	0.023	-	0.120*	1	
	**			0.332**			
7.NŞŞ	0.192 *	0.100	0.234	0.067	0.548***	0.438**	1
			-**				

* p<0.10; ** p<0.05; *** p<0.01 için istatistiksel anlamlıdır.

Matrise göre, iç denetim ile finansal şeffaflık arasında pozitif yönlü orta düzey bir ilişkinin varlığı görülmektedir. Aynı şekilde finansal şeffaflık ile dış denetim arasında da doğrusal pozitif korelasyon (0.110) değeri bulunmuştur. Her iki ana değişkenin bağımlı değişkenle pozitif yönlü ilişki içinde olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak iç denetim yapısının dış denetim yapısına göre daha üst bir korelasyon değeri taşıdığına dikkat edilmesi gerekir. Araştırmada belirtilen hipotezlerin test edilmesi için ise regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon için oluşturulan modeller aşağıdaki gibidir.

$$\text{Model 1: } FNŞ = \beta_0 + \beta_1 İÇD + \beta_2 DŞD + \beta_3 ADH + \beta_4 SKO + \beta_5 KLO + \beta_6 NŞŞ + \epsilon$$

$$\text{Model 2: } FNŞ = \beta_0 + \beta_1 İÇD + \beta_2 DŞD + \beta_3 ADH + \beta_4 SKO + \beta_5 KLO + \beta_6 NŞŞ + \beta_7 İÇD \times DŞD + \epsilon$$

$$\text{Model 2: } FNŞ = \beta_0 + \beta_1 İÇD + \beta_2 DŞD + \epsilon$$

Modellerin işleme tabi tutulması sonucu elde edilen bulgular ise Tablo 5’te belirtilmektedir.

Tablo.5
Regresyon Analiz

Değişkenler	Model 1. <i>t değeri</i>	Model 2. <i>t değeri</i>	Model 3. Kontrol Değişkensiz <i>t değeri</i>
İç denetim yapısı	9.230**	11.232**	5.148*
Dış denetim yapısı	8.192*	10.201*	4.122*
Aktif devir hızı	3.123*	6.083*	
Sermayenin karlılığı	0.978	1.085	
Net Satışlar	1.301	1.816*	
İç denetim X dış denetim		24.307***	
R ²	0.478	0.489	0.331

* p<0.10; ** p<0.05; *** p<0.01 için istatistiksel anlamlıdır.

Analize göre finansal şeffaflıkta meydana gelen pozitif yönlü iyileşmenin yaklaşık %48’lik kısmı yukarıda belirtilen değişkenlerce ve kurulan modellerce açıklanabilmektedir. R² değerlerinin orta düzeyde çıkması, çalışmada yer almayan diğer parametre ve değişkenlerinde etkin olduğunu göstermektedir. İç denetim, modele göre finansal şeffaflığı anlamlı biçimde etkilemektedir (9.230). Dolayısıyla regresyon sonucu elde edilen bulgular ile korelasyon analizinde elde edilen bulgular arasında paralellik mevcuttur. Bu bağlamda hipotez 1 kabul edilmiştir. Buradan hareketle, finansal şeffaflığın sağlanmasında kurum dışı faktörlerin etkisi kadar, kurum içi denetim yapısı son derece önemlidir. Denetim komitesinin bağımsızlığı artıka finansal şeffaflığında güçlendiği söylenebilir. Ancak, çalışmada dikkate alınan denetim komitesinin bağımsızlığı kavramı için dışarıdan atanmış bağımsız üyelerin varlığının etkili olup olmadığı bu çalışmanın örneklem zaman dilimi için söz konusu değildir. Çünkü bu şekil bir uygulamanın yasal zorunluluk haline gelmesi ancak yeni TTK sonrası dönem için mümkündür. İç denetim kadar dış denetim parametresinin finansal şeffaflığı kuvvetli olarak etkilediği bulgulandırılmıştır. Dolayısıyla daha büyük ölçekli denetim firmaları ile çalışmak finansal şeffaflığı olumlu olarak etkileyecektir (8.192). Bir başka ifade ile hipotez 2 kabul edilmiştir. İki bağımsız değişkenin yalnız bir biçimde irdelenmesini kapsayan Model 3’te denetim olgusunun hem algısal hem de bilgisel bazda muhasebe süreçlerini olumlu etkilediğini göstermektedir.

Sonuç

Denetim kavramının muhasebe yaşamındaki yerini ve bunun finansal şeffaflık üzerine etkisini ortaya çıkarmaya çalışan bu çalışma firmaların denetim yapılarının çok önemli bir faktör olduğunu belirlemiştir. Halka açık işletmeler üzerinden

icra edilen analizlerde firmaların iç denetim mekanizmalarının son derece etken bir faktör olduğu görülmektedir. Gerek korelasyon verileri gerekse regresyon verileri, iç denetimin finansal şeffaflığı dış denetime göre daha fazla etkilediğini ortaya koymuştur. Özellikle denetçi sayısının artması iç denetimin kalitesini artırmaktadır. Ancak iç denetçi sayısı kadar denetim komitesinin bağımsız olması da son derece önem taşıyan diğer bir husustur. Yeni TTK'nın bağımsız iç denetçi, dışarıdan atanan denetçi gibi uygulamalara yer vermesi gelecek dönemlerde denetim kalitesinin artmasına buna bağlı olarak da finansal şeffaflığın gelişmesine etki edecektir. Tanımlayıcı istatistiklerden de görüleceği üzere mevcut örneklemin finansal şeffaflık düzeyi orta seviyelerdedir. Bu seviyenin daha yukarılara çıkması ancak denetim komitelerinin daha güçlü ve bağımsız olmaları ile mümkündür. Ayrıca denetim komiteleri ve iç denetçiler, işletme ile bağımsız dış denetim arasında köprü olarak da etkin konumdadır.

Bağımsız denetim firmalarının büyük veya küçük yapıda olmaları da finansal şeffaflığı etkilemektedir. Uluslararası araştırmalarla paralel olarak bu çalışmada da bağımsız denetimin finansal şeffaflığı etkilediği görülmüştür. Ancak bu çalışmada ortaya konan asıl ilginç husus, iç denetimin dış denetimden daha etkin bir faktör olarak tespit etmesidir. Daha küçük ölçekli denetim firmalarının birleşerek daha büyük yapıya taşınmaları finansal şeffaflığı ve muhasebe uygulamalarını da pozitif yönde etkileyecektir. Gelecek dönemlerde yapılacak yasal düzenlemelerin bu noktayı dikkate alarak hareket etmeleri ve bu yapıyı teşvik etmeleri hem paydaşların hem de sermayedarların uzun vadede karlılığını olumlu bir yöne taşıyacaktır.

Kaynakça

- Anderson, R.C., Mansi, S.A., and Reeb, D.M., 2004. Board characteristics, accounting report integrity, and the cost of debt. *Journal of Accounting and Economics*, 37, 315-342.
- Barako, D.G., Hancock, P., and Izan, H.Y., 2006. Factors influencing voluntary corporate disclosure by Kenyan companies. *Corporate Governance*, 14 (2), 107-125.
- Beretta, S. and Bozzolan, S., 2008. Quality versus Quantity: The Case of Forward-Looking Disclosure, *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 23 (3), 333-375.
- Chen, C. and Jaggi, B., 2000. Association between independent non-executive directors, family control and financial disclosures in Hong Kong. *Journal of Accounting and Public Policy*, 19, 285-310.
- Core, J.E., Guay, W.R., and Rusticus, T.O., 2006. Does weak governance cause weak stock returns? An examination of firm operating performance and investors' expectations. *Journal of Finance*, 61 (2), 655-687.
- Defond, M.L., Hann, R.N., and Hu, X., 2005. Does the market value financial expertise on audit committees of boards of directors?. *Journal of Accounting Research*, 43, 153-193.
- Francis, J.R., Khurana, I.K., and Pereira, R., 2005. Disclosure incentives and effects on cost of capital around the world. *Accounting review*, 80 (4), 1125-1162.
- Güredin E. 2007. Denetim ve Güvence Hizmetleri, Arıkan Yayınevi, 11. Basım

- Hackenbrack, K. E. and C. E. Hogan. 2002. Market Response to Earnings Surprises Conditional on Reasons for Auditor Change. *Contemporary Accounting Research* 19 (2) (Summer): 195-223
- Healey, P.M. and Palepu, K.G., 2001. Information asymmetry, corporate disclosure and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature, *Journal of Accounting and Economics*, 31, 405-440.
- Ho, S. S. M. and Wong, K. S., 2001. A study of corporate disclosure practices and effectiveness in Hong Kong. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 12 (1), 75-101.
- Klein, A. 2002. Audit committees, board of director characteristics and earnings management. *Journal of Accounting Research*, 37, 57-81.
- Organization for Economic Cooperation and Development. 2004. *OECD Principles of Corporate Governance*. OECD Publications, France.
- Price, R., Román, F.J., and Rountree, B., 2011. The impact of governance reform on performance and transparency. *Journal of Financial Economics*, 99, 76-96.
- Sankaraguruswamy, S. and Whisenant, J. S. 2004. An empirical analysis of voluntarily supplied client-auditor realignment reasons. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 23(1): 107-121.
- Street, D.L and Gray, S.J. 2001. Observance of International Accounting Standards: Factors Explaining Non-Compliance ACCA Research Report No. 74 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu www.borsaistanbul.com.tr

Ek 1. Şeffaflık Ölçeği

- 1) Firmanın şeffaf bir sahiplik yapısı var mıdır?
Evet () Hayır ()
- 2) Finansal raporlarda varlıkların kalitesi değerlendirilmekte midir ?
Evet () Hayır ()
- 3) Hisse hareketlerine dair ayrıntılı bilgiler var mıdır ?
Evet () Hayır ()
- 4) Firma uluslararası muhasebe standartlarına uyum göstermiş midir?
Evet () Hayır ()
- 5) Firmanın ayrı bir denetim yapısı var mıdır?
Evet () Hayır ()
- 6) Firma finansal raporlara erişim için yeterince kanal oluşturmuş mu?
Evet () Hayır ()
- 7) Finansal tablolar zamanın da kamuya açıklanıyor mu?
Evet () Hayır ()
- 8) Firmanın finansal rakamları internet ortamında detaylandırıl mı?
Evet () Hayır ()